Regionledningskontoret
Carolina Pettersson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-12-02

KHN 2022-0014

Klimat- och
hållbarhetsnämnden

Riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm

Regionledningskontorets förslag till beslut

Klimat- och hållbarhetsnämnden beslutar följande.

> Regiondirektörens remissförslag Riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm godkänns och överlämnas till regionstyrelsen för vidare beredning.

Sammanfattning

Klimat- och hållbarhetsnämnden har i sin verksamhetsplan för 2022 angett att ett framtagande av riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm planeras under 2022.

Föreslagna riktlinjer konkretiserar Hållbarhetspolicy för Region Stockholm (RS 2019–0857) och kompletterar Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm (RS 2020–0779) genom att ange beskrivningar av vad nämnder och bolag ska beakta i planering och genomförande av verksamheten. Policyn anger styrande principer för hållbarhetsarbetet och fastställer Region Stockholms viljeinriktning på lång sikt. Riktlinjerna utgår från samma struktur som policyn och anger regler och beskrivningar.

Utgångspunkten är att hållbarhetsstyrningen i så stor utsträckning som möjligt ska vara integrerad i nämndernas och bolagens ordinarie ledningsprocesser. Riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm styr de områden som inte adresseras i övriga styrande dokument, men för att få en heltäckande bild, har också andra dokuments styrning lagts in i riktlinjerna.

Framtagandet av förslag till riktlinjerna har genomförts i samverkan med flera av Region Stockholms förvaltningar och bolag. Externa intresseorganisationer har fått information via samråd om framtagandet. Klimat- och hållbarhetsnämnden har löpande informerats om ärendet.

Riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm bedöms för koncernen som helhet ge upphov till vissa kostnader och utgifter inom olika åtgärdsområden. I andra fall kan besparingar uppnås. Kostnader och besparingar avgörs av den takt med vilken genomförandet blir möjlig givet det ekonomiska läget och de operativa förutsättningarna som råder i verksamheterna.

Bakgrund
I december 2021 antogs Hållbarhetspolicy för Region Stockholm (RS 2019–0857) och Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm (RS 2020–0779) av regionfullmäktige. Under framtagandet av dessa styrande dokument framkom ett behov av kompletterande riktlinjer för hållbarhet. Klimat- och hållbarhetsnämnden har i sin verksamhetsplan för 2022 (KHN 2021–0030) angett att ett beslut om riktlinjer för hållbarhet planeras under 2022.

Hållbarhet ska enligt Budget 2022 för Region Stockholm (RS 2020–0775) genomsyra allt arbete i Region Stockholm. De föreslagna riktlinjerna utgör en viktig del i att uppnå ett systematiskt hållbarhetsarbete genom att ange beskrivningar av vad Region Stockholms nämnder och bolag ska beakta i planering och genomförande av verksamheten.

Riktlinjerna omfattar inte ett medarbetar-, arbetsgivar- eller arbetsmiljöperspektiv, då dessa perspektiv hanteras i styrande dokument inom HR-området.

Riktlinjerna har tagits fram i nära samverkan med flera av Region Stockholms förvaltningar. Information om framtagandet har getts till intresseorganisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter samt pensionärer.

Regionledningskontorets förslag och motivering
Regionledningskontoret har utarbetat ett förslag till riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm. De föreslagna riktlinjerna anger beskrivningar och hänvisningar av vad nämnder och bolag ska beakta i planering och genomförande av verksamheten ur ett hållbarhetsperspektiv. Riktlinjerna konkretiserar Region Stockholms Hållbarhetspolicy och kompletterar Region Stockholms Hållbarhetsstrategi. Riktlinjerna gäller för samtliga nämnder och bolag. Varje nämnd och bolag ska identifiera vilka delar i de föreslagna riktlinjerna som är relevanta för den egna verksamheten.

Hållbarhet berör alla verksamhetsområden inom Region Stockholm och ska ses som en integrerad del av verksamheterna snarare än som en enskild

process. Utgångspunkten är att hållbarhetsstyrningen i så stor utsträckning som möjligt ska vara integrerad i nämndernas och bolagens ordinarie ledningsprocesser. Riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm styr de områden som inte adresseras i övriga styrande dokument, men för att få en heltäckande bild, har också andra dokuments styrning lagts in i riktlinjerna.

Riktlinjerna är uppdelade i tre huvudområden som utgår från prioriterade områden i Region Stockholms hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi:

1 Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden.
2 Hållbar konsumtion och produktion.
3 En organisation att lita på.

Riktlinjerna behandlar till största del områden som Region Stockholm redan arbetar med och baseras på Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi, vägledande dokument samt de styrande dokument som kommer att upphöra i och med antagande av riktlinjerna.

Antagandet av riktlinjerna möjliggör att följande styrande dokument förslagsvis ska upphöra att gälla:

- Handlingsplan för arbetet med barnkonventionen (LS 0503–0549)
- Jämställdhetspolicy (LS 0501-0052)
- HBT-policy (LS 1110–1297)
- Policy för delaktighet för personer med funktionsnedsättning (LS 2016–0469)
- Åtgärdsplan avseende nationella minoriteter och rätten att använda minoritetsspråk (LS 1003–0199)
- Riktlinjer för miljöarbete (LS 2015-0092)
- Utfasningslistor för miljö- och hälsofarliga kemikalier (LS 2015-1281)

Sammanfattningsvis bidrar riktlinjerna till att uppfylla flera långsiktiga mål i Budget 2022 för Region Stockholm, den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050 (LS 2015-0084) och regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län samt globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 och Parisavtalet. Genom att tillämpa riktlinjerna bidrar Region Stockholm till en hållbar utveckling i länet.

Regionledningskontoret föreslår att förslag till riktlinjerna skickas på remiss till Region Stockholms nämnder och bolag samt till intresseorganisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter samt pensionärer.

Ekonomiska konsekvenser
En ekonomi i balans är en grundläggande förutsättning och varje nämnd och bolag behöver i arbetet med riktlinjerna utgå från sina ekonomiska förutsättningar och totalekonomiska effekter av åtgärderna. Kostnadseffektivitet ska eftersträvas, det vill säga att de åtgärder och arbetssätt väljs som bedöms ge mest nytta i förhållande till kostnaden.

Riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm bedöms för koncernen som helhet ge upphov till vissa kostnader och utgifter inom olika åtgärdsområden. I andra fall kan besparingar uppnås. Kostnader och besparingar avgörs av den takt med vilken genomförandet blir möjlig givet det ekonomiska läget och de operativa förutsättningarna som råder i verksamheterna.

Katarina Holmgren
Tillförordnad regiondirektör

Carolina Pettersson
Hållbarhetsdirektör

Beslutsunderlag
1. Förslag till riktlinjer för hållbarhet för Region Stockholm

Beslutsexpediering
1. Regionstyrelsen

Godkänd av Katarina Holmgren, 2022-12-02

Region Stockholm

Diarienummer
KHN 2022-0014

Riktlinjer

Hållbarhet

Gäller för Region Stockholm

Dokumenttyp	Fastställd	Giltig till och med
Riktlinjer	2023-xx-xx	Tills vidare
Dokumentnummer	Fastställd av	Upprättad av
	Regionfullmäktige	Carolina Pettersson
Informationssäkerhetsklass		
K1		

Innehållsförteckning

1. Syfte 4

2. Tillämpning 5

3. Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden 6

3.1 Vid genomförande och utveckling av Region Stockholms uppdrag främjas jämlika livsvillkor samt attraktiva, inkluderande och livskraftiga samhällen 6
3.2 En god, jämlik hälsa i befolkningen främjas aktivt och strukturella hinder för att leva ett hälsosamt liv motverkas 6
3.3 Region Stockholm verkar för ökad tillit och trygghet i verksamheterna samt i samhället 6
3.4 Ett inkluderande kulturliv främjas och kulturarv bevaras 7
3.5 Region Stockholms service och tjänster utvecklas för att möjliggöra för invånare och andra regionala aktörer att minska sin miljö- och klimatpåverkan 7
3.6 Region Stockholm bidrar till goda förutsättningar för näringsliv och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt 8

4. Hållbar konsumtion och produktion 8

4.1 Klimatpåverkan från Region Stockholms verksamheter och konsumtion av varor och tjänster minskar 8
4.2 Resursförbrukningen effektiviseras och förutsättningarna för en cirkulär resursanvändning stärks 9
4.3 Giftfria miljöer främjas och utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen samt bullerpåverkan minskar 10
4.4 Biologisk mångfald och ekosystemtjänster bevaras och om möjligt stärks vid investeringar, inköp samt på redan exploaterad mark 11
4.5 Produkter, tjänster och miljöer är utformade så att de kan användas av så många som möjligt utan behov av anpassning 11
4.6 Hälsofrämjande miljöer som syftar till välbefinnande och återhämtning främjas 11
4.7 Genom inköpsprocessen ska Region Stockholm bidra till ökad samhällsnytta, motverka kränkningar av mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter samt motverka negativ miljöpåverkan och korruption 11
4.8 En sund konkurrens på likvärdiga villkor främjas 12
4.9 Hållbara måltider 12

5. En organisation att lita på 12

5.1 Organisationen bedrivs med en långsiktigt hållbar ekonomi för att klara uppdrag och åtaganden på kort och lång sikt 12
5.2 De åtgärder som ger störst samhällsnytta och måluppfyllelse inom ramen för tillgängliga skattemedel identifieras och prioriteras 13
5.3 Korruption motverkas aktivt 13

5.4 De mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och främjas vid genomförande av Region Stockholms uppdrag....13
5.5 Diskriminering motverkas aktivt i verksamheterna och invånarna får del av service och tjänster med lika rättigheter och möjligheter 13
5.5.1 Delaktighet för personer med funktionsnedsättning 14
5.5.2 Barns och ungas rättigheter....14
5.5.3 Nationella minoriteter och minoritetsspråk 15
5.5.4 Jämställd verksamhet....15
5.5.5 Synliggörande och bemötande av hbtqi-personer 16
5.6 Region Stockholm samverkar systematiskt internt i organisationen och externt med invånare och andra aktörer på ett inkluderande sätt som är tillgängligt för alla 16
5.7 Verksamheterna är resilienta och har god beredskap för extraordinära händelser och effekter av ett förändrat klimat 16

1. Syfte

Hållbarhet ska genomsyra allt arbete i Region Stockholm. Riktlinjer för hållbarhet är en del av den samlade hållbarhetsstyrningen och ska bidra till ett sammanhållet arbete med social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.[1]

Riktlinjer för hållbarhet anger övergripande beskrivningar och krav på hur nämnder och bolag ska arbeta inom hållbarhet och syftar till att konkretisera Hållbarhetspolicy[2] och kompletterar Hållbarhetsstrategi[3]. Riktlinjer för hållbarhet kompletteras därutöver av stödjande dokument som vägledningar för fördjupad information.

Hållbarhet berör alla nämnder och bolag inom Region Stockholm och ska ses som en integrerad del av verksamheterna snarare än som en enskild process. Utgångspunkten är att hållbarhetsstyrningen i så stor utsträckning som möjligt ska vara integrerad i nämndernas och bolagens ordinarie ledningsprocesser. Riktlinjer för hållbarhet styr i första hand de områden som inte adresseras i övriga styrande dokument. Där det finns andra relevanta styrande dokument görs en hänvisning till dessa. Vilka styrande dokument som avses anges i bilaga 2.

Riktlinjer för hållbarhet följer Hållbarhetspolicyns och Hållbarhetsstrategins huvudområden:

1. Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden
2. Hållbar konsumtion och produktion
3. En organisation att lita på

[1] I dokumentet avses med social hållbarhet mänskliga rättigheter, jämställdhet, jämlikhet, trygghet, barns rättigheter samt delaktighet för personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och hbtqi-personer. Miljömässig hållbarhet innefattar klimatpåverkan, naturresursanvändning, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, miljö- och hälsoskadliga utsläpp, giftfri miljö och buller. Ekonomisk hållbarhet avgränsas i riktlinjen till att organisationen har en långsiktigt hållbar ekonomi för att klara uppdrag och åtaganden på kort och lång sikt, samt att ekonomiska effekter av hållbarhet identifieras och tillämpas när så är relevant.

[2] RS 2019–0857

[3] RS 2020–0779

2. Tillämpning

För att tillämpa riktlinjer för hållbarhet behöver respektive nämnd och bolag identifiera de beskrivningar och krav som är relevanta för deras verksamhet och integrera relevanta krav i lokala styrande dokument och rutiner samt säkerställa kännedom och efterlevnad av de styrande dokument som riktlinjen hänvisar till. Riktlinjen följs upp i samband med Region Stockholms ordinarie processer för verksamhetsuppföljning.

På så sätt implementeras riktlinjer för hållbarhet i det löpande arbetet och i ordinarie styrning och uppföljning av Region Stockholms verksamheter. Det innebär också att varje nämnd och bolag arbetar enligt riktlinjen utifrån sina egna förutsättningar och sitt eget systematiska arbete. Policyn, strategin, riktlinjen och kompletterande vägledningar fyller olika syften och kan med fördel användas tillsammans vid planering av verksamheten.

En ekonomi i balans är en grundläggande förutsättning och varje nämnd och bolag behöver i arbetet med riktlinjen utgå från sina ekonomiska förutsättningar och totalekonomiska effekter av åtgärderna. Kostnadseffektivitet ska eftersträvas, det vill säga att de åtgärder och arbetssätt väljs som bedöms ge mest nytta i förhållande till kostnaden.

Region Stockholm är beroende av att upphandla stora volymer varor och tjänster. För att säkerställa att åtagandena i riktlinjen uppfylls ska relevanta delar omsättas i krav vid upphandlingar och i avtal med leverantörer. Hållbarhet i inköpsprocessen regleras även i Region Stockholms inköpspolicy, riktlinjer för inköp och anvisningar för kategoristyrt arbetssätt.

3. Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden

Inom området *Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden* redovisas övergripande beskrivningar och krav på hur nämnder och bolag ska arbeta inom hållbarhet samt hänvisningar till befintliga styrande dokument.

3.1 Vid genomförande och utveckling av Region Stockholms uppdrag främjas jämlika livsvillkor samt attraktiva, inkluderande och livskraftiga samhällen

- Region Stockholms inköp ska bidra till att Region Stockholm ger likvärdig och god service till länets invånare i enlighet med Riktlinjer för inköp[4].
- Nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Hållbarhetsstrategi[5], med fokusområdena:
  - Tillgång och tillgänglighet till hälso- och sjukvård säkras utifrån ett jämlikhetsperspektiv.
  - Kollektivtrafikens bidrag till jämlika livsvillkor i Stockholms län stärks.

3.2 En god, jämlik hälsa i befolkningen främjas aktivt och strukturella hinder för att leva ett hälsosamt liv motverkas

- Berörda nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Region Stockholms folkhälsopolicy[6].
- Berörda nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Strategi för främjande av psykisk hälsa och välbefinnande samt förebyggande av psykisk ohälsa 2022–2030[7].
- Berörda nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Strategi för suicidprevention[8].

3.3 Region Stockholm verkar för ökad tillit och trygghet i verksamheterna samt i samhället

- För att bidra till utvecklingen av trygga och trivsamma stads- och boendemiljöer ska berörda nämnder och bolag beakta säkerhets- och trygghetsfrågor i den regionala fysiska planeringen.

---

[4] Riktlinjer för inköp, LS 2018-0667.
[5] Hållbarhetsstrategi, RS 2020-0779
[6] Region Stockholms folkhälsopolicy, RS 2020-0535
[7] Strategi för främjande av psykisk hälsa och välbefinnande samt förebyggande av psykisk ohälsa 2022-2030, RF 2021-11-17, RS 2020-0457
[8] Strategi för suicidprevention, RS 2020-0469, RS 2020-0456

- Skadegörelse som omfattar Region Stockholms fastigheter och anläggningar ska polisanmälas. Hot och våld mot medarbetare eller invånare ska polisanmälas i samförstånd med den berörda.
- Nämnder och bolag ska upprätthålla ett gott integritetsskydd inklusive att löpande analysera regelefterlevnaden och vid behov vidta förbättringsåtgärder.
- Nämnder och bolag ska säkerställa ett tillräckligt intrångsskydd i enlighet med Riktlinjer för säkerhetsarbete[9].

3.4 Ett inkluderande kulturliv främjas och kulturarv bevaras

- Sveriges nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Region Stockholm ingår i förvaltningsområde för finska, samiska och meänkieli och ska genom aktiva åtgärder stödja de nationella minoriteternas språk och kulturers fortlevnad och utveckling. Fokus ska vara på barns och ungas rätt till kulturell identitet och språk.
- Nämnder och bolag ska inom ramen för sina ansvarsområden genomföra insatser för att främja och skydda de nationella minoritetsspråken och minoriteternas kultur.
- Nämnder och bolag ska beakta Vägledning nationella minoriteter och minoritetsspråk[10] vid sin verksamhetsplanering.
- Berörda nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Kulturstrategi för Stockholmsregionen[11], samt i enlighet med hållbarhetsstrategi[12], med fokusområdena:
  - Kunskap utvecklas om hur kultur och kulturmiljöer kan användas som en resurs i hållbarhetsarbetet.
  - Insatser genomförs för att öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet.

3.5 Region Stockholms service och tjänster utvecklas för att möjliggöra för invånare och andra regionala aktörer att minska sin miljö- och klimatpåverkan

- Planering och utveckling av kollektivtrafik ska göras i enlighet med Regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län[13].

[9] Riktlinjer för säkerhetsarbete, säkerhet RS 2020-0782
[10] Vägledning nationella minoriteter och minoritetsspråk, LS 2016-1524, 2020-04-03
[11] Kulturstrategi för Stockholmsregionen, LS 2017-1514
[12] Hållbarhetsstrategi, RS 2020-0779
[13] Regionalt trafikförsörjningsprogrammet för Stockholms län, LS 2017–0540.

- Nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Hållbarhetsstrategi[14], med fokusområdena:
  - Hållbart resande och kollektivtrafikens konkurrenskraft i Stockholms län stärks.
  - Region Stockholm verkar för att länsplanen för regional transportinfrastruktur underlättar ett hållbart resande i Stockholms län.
  - Hållbarhet beaktas vid hälsofrämjande och förebyggande åtgärder

3.6 Region Stockholm bidrar till goda förutsättningar för näringsliv och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt

- Berörda nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Näringslivs- och tillväxtstrategi[15].

4. Hållbar konsumtion och produktion

Inom området *Hållbar konsumtion och produktion* redovisas övergripande beskrivningar och krav på hur nämnder och bolag ska arbeta inom hållbarhet samt hänvisningar till befintliga styrande dokument.

4.1 Klimatpåverkan från Region Stockholms verksamheter och konsumtion av varor och tjänster minskar

- Nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Riktlinjer för inköp[16].
- De fyra stegen nedan beskriver en generell ordning för klimatnytta kopplat till energianvändning och ska beaktas vid planering av åtgärder.
  1. Minimera energibehov och effekttoppar vid drift och förvaltning av fastigheter, anläggningar och verksamheter.
  2. Återvinna överskottsenergi.
  3. Producera förnybar energi med låg klimat- och miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv när det är affärsmässigt gynnsamt.
  4. Vid tecknande av avtal, välja energikälla med låg klimat- och miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv och beakta exergibegreppet[17].
- Motivet till val av inhalationsanestesi och därmed anestesigas är alltid primärt medicinskt. Om det finns likvärdiga gasalternativ utifrån medicinska överväganden och patientsäkerhetsbedömning ska den gas som har lägst klimatpåverkan väljas i första hand.

[14] Hållbarhetsstrategi, RS 2020-0779
[15] Näringslivs- och tillväxtstrategi, 2021-06-08, RS 2020-0780
[16] Riktlinjer för inköp, LS 2018-0667
[17] Att använda rätt energi vid rätt tillfälle för rätt behov

- Arbetssätt som optimerar flödet av anestesigas ska tillämpas och andra utsläppsbegränsande åtgärder ska införas.
- Lustgas som används inom förlossningsvård ska destrueras.
- I relevanta transportsammanhang ska ruttoptimering genomföras för att effektivisera energianvändningen.
- Vid val av verksamhetsbilar ska hänsyn tas till att minska påverkan på klimat, miljö och hälsa. I huvudsak görs följande val av fordon: I första hand nollutsläppsfordon[18,19], i andra hand biogasfordon och i tredje hand etanolfordon eller HVO-klassade dieselfordon[20]. Vid valet beaktas också de tank- och laddningsmöjligheter som finns i närområdet. Laddhybrider kan väljas för de verksamheter där driften i huvudsak blir eldrift.
- Åtgärder som underlättar för hållbart resande är viktiga att integrera vid planering av ny- och ombyggnationer.

4.2 Resursförbrukningen effektiviseras och förutsättningarna för en cirkulär resursanvändning stärks

- I arbetet med att minska miljö- och klimatpåverkan från förbrukningsartiklar inom hälso- och sjukvården samt tandvården ska nedanstående trappa användas under förutsättning att patientsäkerhet, vårdkvalitet, arbetsmiljö och ingångna avtal kan upprätthållas. Trappan är en prioriteringsordning, vilket innebär att åtgärder högst upp prioriteras i första hand, men att åtgärder från alla steg kan behövas beroende på typ av produkt och användningsområde.
  1. Minska förbrukning och svinn av resursintensiva engångsprodukter.
  2. Övergå från engångsprodukter till flergångsprodukter.
  3. Övergå till återvunna och biobaserade materialflöden i de fall där engångsprodukter inte kan bytas ut till flergångsprodukter.
  4. Skapa förutsättningar för ökad högkvalitativ materialåtervinning.
- I samband med bygg- och anläggningsverksamhet ska följande åtgärder övervägas: Optimera materialanvändning genom design och konstruktionsval, möjliggöra återbruk av material och byggprodukter liksom materialåtervinning av ingående byggprodukter och material, använda återbrukat material och produkter, välja material med låg miljö- och klimatpåverkan där det är möjligt samt främja fossilfria transporter och arbetsmaskiner.
- Berg- och jordmassor ska som utgångspunkt återanvändas, så nära den plats de genererades som möjligt, eller i andra hand återvinnas. I båda

[18] El- eller vätgasfordon
[19] För elfordon bör finnas möjlighet till laddning vid verksamheten eller motsvarande
[20] Dieseldrivna fordon ska undvikas vid huvudsaklig drift i tät stadsbebyggelse. Gäller även vid användning av förnybar diesel.

fallen ska hanteringen ske högkvalitativt och med låg miljö- och klimatpåverkan.
- Vid avfallshantering ska Byggföretagens riktlinje Resurs- och avfallsriktlinjer vid byggande och rivning tillämpas.
- Vid förvaltning av byggnader och anläggningar ska kostnader och resursanvändning minimeras genom ett proaktivt underhållsarbete.
- Cirkulärt återbruk av relevanta produktströmmar ska främjas i processer. Exempel på relevanta produktströmmar är it- och kommunikationsutrustning, möbler, medicinteknisk utrustning och textilier. För material som inte kan återbrukas ska materialåtervinning främjas.

4.3 Giftfria miljöer främjas och utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen samt bullerpåverkan minskar

- Vid investeringar, inköp och upphandling ska produkter, material, varor och tjänster undvikas som innehåller ämnen enligt bilaga 1. Kriterier för utfasning av skadliga ämnen. Utfasning av skadliga ämnen ska prioriteras särskilt i produkter, material och varor som barn, unga, gravida och ammande kvinnor kan komma i kontakt med inom Region Stockholms verksamheter. Gruppvis utfasning ska tillämpas för de särskilt prioriterade ämnesgrupperna hormonstörande och potentiellt hormonstörande ämnen, CMR-ämnen, PFAS och antimikrobiella ämnen.
- Kemiska produkter, material och varor som byggs in i byggnader och anläggningar ska bedömas antingen med hjälp av Byggvarubedömningens kriterier gällande kemiskt innehåll och livscykelaspekter eller motsvarande bedömningssystem, alternativt med hjälp av bilaga 1. Kriterier för utfasning av skadliga ämnen. I de fall Byggvarubedömningens kriterier används ska i första hand kemiska produkter, material och varor väljas som fått totalbedömningen ”rekommenderas” eller ”accepteras”.
- Kemiska produkter, material och varor som byggs in i byggnader och anläggningar ska dokumenteras vid ny- och ombyggnation och dokumentationen ska hållas uppdaterad. Nämnder och bolag bör ta fram egna riktlinjer för vilka projekt som omfattas av byggvarubedömningens krav och kravet på loggbok.
- Nämnder och bolag ska vidta åtgärder för att minska riskerna med utveckling av antimikrobiell resistens kopplad till användning av antimikrobiella ämnen i kemiska produkter och varor. Antimikrobiella ämnen i kemiska produkter och varor ska enbart användas då den medicinska nyttan överväger risken.
- Risken för utveckling av antibiotikaresistens i avloppsvatten från antibiotikaintensiva vårdverksamheter inom slutenvård ska beaktas och relevanta riskminskningsåtgärder införas.

4.4 Biologisk mångfald och ekosystemtjänster bevaras och om möjligt stärks vid investeringar, inköp samt på redan exploaterad mark

- Hänsyn till biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster ska tas i investeringsprocessen och under förvaltningsfasen för fastigheter och anläggningar. Hänsyn ska tas till existerande grönstrukturer och naturkvalitéer och gröna samband ska värnas. Samverkan med andra aktörer, som kommuner och fastighetsägare, ska ske vid behov.
- Möjliga naturvårdsåtgärder ska identifieras och integreras i förvaltning samt vid investeringar i nya anläggningar och byggnader, där det är relevant.

4.5 Produkter, tjänster och miljöer är utformade så att de kan användas av så många som möjligt utan behov av anpassning

- Region Stockholms verksamheter och tillhörande miljöer ska vara fysiskt tillgängliga. Det innebär att människor med funktionsnedsättning ska kunna ta del av verksamheternas utbud, förflytta och orientera sig på ett säkert och självständigt sätt i Region Stockholms lokaler, övriga miljöer och transporter.
- Region Stockholm ska erbjuda möjlighet för alla att uttrycka sig, ta del av, förmedla och tolka information för att kunna använda sig av verksamheternas tjänster och produkter.
- All kommunikation som produceras av Region Stockholm ska utformas i enlighet med Policy för kommunikation[21].

4.6 Hälsofrämjande miljöer som syftar till välbefinnande och återhämtning främjas

- Nämnder och bolag ska arbeta i enlighet med Hållbarhetsstrategi[22].

4.7 Genom inköpsprocessen ska Region Stockholm bidra till ökad samhällsnytta, motverka kränkningar av mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter samt motverka negativ miljöpåverkan och korruption

- Nämnder och bolag ska efterleva Riktlinjer för inköp för att säkerställa att hållbarhet utgör en integrerad del av inköpsprocessen.
- Nämnder och bolag ansvarar för att implementera och följa upp hållbarhetskrav för genomförda inköp samt för de samordnade upphandlingar de genomför på annans uppdrag.

[21] Kommunikationspolicy, LS 2016-0567
[22] Hållbarhetsstrategi, RS 2020-0779

- Nämnder och bolag ska arbeta för efterlevnad av Uppförandekod för leverantörer[23].

4.8 En sund konkurrens på likvärdiga villkor främjas

- Nämnder och bolag ska efterleva Riktlinjer för ekonomistyrning[24].
- Nämnder och bolag ansvarar för efterlevnad av Uppförandekod för Region Stockholm[25].

4.9 Hållbara måltider

- Patientmåltiden är framtagen med patientens hälsa och livskvalitet i centrum. För att måltiden ska räknas som hållbar inkluderas även ekologiska livsmedel, arbete för minimering av matsvinn, låg klimatpåverkan och att hänsyn tas till biologisk mångfald vid val av livsmedel.
- Vid upphandling av livsmedel och måltidstjänster ställs hållbarhetskrav. Krav ställs även utifrån Region Stockholms uppförandekod för leverantörer[26].

5. En organisation att lita på

Inom området *En organisation att lita på* redovisas övergripande beskrivningar och krav på hur nämnder och bolag ska arbeta inom hållbarhet samt hänvisningar till befintliga styrande dokument.

5.1 Organisationen bedrivs med en långsiktigt hållbar ekonomi för att klara uppdrag och åtaganden på kort och lång sikt

- Nämnder och bolag ska arbeta systematiskt med miljöledning. De nämnder och bolag som har betydande direkt eller indirekt miljöpåverkan ska vara certifierade enligt ISO 14001.
- Nämnder och bolag ansvarar för att Riktlinjer för ekonomistyrning[27] är kända och efterlevs.
- Under framtagande av tjänsteutlåtanden ska en analys genomföras om det finns ekonomiska konsekvenser av beslutet. Där det är relevant ska analys genomföras om det finns miljömässiga och/eller sociala konsekvenser av beslutet.
- Ekonomiska, miljömässiga och sociala konsekvenser ska beaktas i projekt, uppdrag och avtal. Fördjupade konsekvensanalyser ska genomföras vid behov.

[23] Uppförandekod för leverantörer, 2013-05-28, LS 1303-0353
[24] Riktlinjer för ekonomistyrning, RS 2021-0287
[25] Uppförandekod för Region Stockholm, LS 2017-1198, RS 2019-0829
[26] LS 1303–0353
[27] Riktlinjer för ekonomistyrning, RS 2021-0287

- Ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet beaktas i Region Stockholms investeringar, i enlighet med Riktlinjer för investeringar[28].
- Nämnder och bolag ska besluta om i vilka processer eller vid vilka beslut som konsekvensanalyser för social hållbarhet ska genomföras, inklusive särskilda barnkonsekvensanalyser. Vid behov ska åtgärder genomföras och följas upp.
- Nämnder och bolag ska besluta om i vilka processer eller vid vilka beslut som konsekvensanalyser för social hållbarhet och folkhälsa ska genomföras, inklusive särskilda barnkonsekvensanalyser. Utifrån analysens resultat ska vid behov åtgärder genomföras och följas upp.

5.2 De åtgärder som ger störst samhällsnytta och måluppfyllelse inom ramen för tillgängliga skattemedel identifieras och prioriteras

- Nämnder och bolag ska säkerställa efterlevnad av Integrerad ledning och styrning av Region Stockholm[29].

5.3 Korruption motverkas aktivt

- Nämnder och bolag ansvarar för att Riktlinjer för anti-korruption och representation[30] är välkända och efterlevs.
- Nämnder och bolag ansvarar för att Tillämpningsanvisningar för bisyssla[31] är kända i organisationen och efterlevs.

5.4 De mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och främjas vid genomförande av Region Stockholms uppdrag

- Nämnder och bolag ansvarar för att Uppförandekod för Region Stockholm[32] är välkänd och efterlevs.
- I nämnders och bolags verksamhetsplanering och uppföljning ska barnrättsperspektivet beaktas i enlighet med Vägledning för att stärka barn och ungas rättigheter[33] och vägledningen Delaktighet för personer med funktionsnedsättning[34].

[28] Riktlinjer för investeringar RS 2021-0286
[29] Integrerad ledning och styrning av Region Stockholm, RS 2020-0469, RS 2020-0740.
[30] Riktlinjer för anti-korruption och representation, RS 2020-0266.
[31] Tillämpningsanvisningar för bisyssla, LS 2017-1339
[32] Uppförandekod för Region Stockholm, LS 2017-1198, RS 2019-0829
[33] Vägledning för att stärka barn och ungas rättigheter RS 2020-0350
[34] Vägledningen - Delaktighet för personer med funktionsnedsättning, RS 2021-0187.

5.5 Diskriminering motverkas aktivt i verksamheterna och invånarna får del av service och tjänster med lika rättigheter och möjligheter

- Alla användare av Region Stockholms produkter och tjänster ska oavsett ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, kön, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning få en likvärdig tillgång till Region Stockholms produkter, tjänster och resurser. Analyser ska genomföras och åtgärder vidtas för att eliminera omotiverade skillnader.
- Nämnder och bolag ansvarar för att medarbetare ska genomgå relevanta utbildningar inom hållbarhet.
- Nämnder och bolag ansvarar för att medarbetare inom ramen för sina arbetsuppgifter har kompetens för att alla användare av Region Stockholms produkter och tjänster ska bemötas på ett likvärdigt sätt oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning.
- Nämnder och bolag ansvarar för att samverkansmodeller för samverkan mellan Region Stockholm och organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i Stockholms län samt Region Stockholm och länets pensionärsorganisationer efterlevs.

5.5.1 Delaktighet för personer med funktionsnedsättning

- Nämnder och bolag ska ansvara för att medarbetare har kompetens för att säkra delaktighet för personer med funktionsnedsättning inom ramen för arbetsuppgifterna.
- Medarbetare ska bemöta användare av Region Stockholms tjänster och produkter utifrån användarnas olika behov och förutsättningar så långt det är möjligt.
- Region Stockholm ska erbjuda möjlighet för alla att uttrycka sig, ta del av, förmedla och tolka information för att kunna använda sig av verksamheternas tjänster och produkter.
- Region Stockholms verksamheter, produkter och tillhörande miljöer ska vara kommunikativt och fysiskt tillgängliga. Det innebär att alla ska kunna ta del av verksamheternas utbud, förflytta och orientera sig på ett säkert och självständigt sätt i Region Stockholms lokaler, övriga miljöer och transporter. Vid om- eller tillbyggnad av infrastruktur samt livstidsförlängning av fordon eller fartyg ska tillgänglighetsaspekterna beaktas från start.
- Krav på tillgänglighet ska ställas när det som upphandlas ska användas av fysiska personer.

5.5.2 Barns och ungas rättigheter

- Barn och unga har rätt att växa upp med trygga uppväxtvillkor och att leva under förhållanden som främjar deras hälsa på bästa sätt. Barn och unga ska skyddas mot försummelse, alla former av fysiskt eller psykiskt

våld och övergrepp. Barnkonventionens grundprinciper ska omsättas i verksamheternas arbete som direkt och indirekt berör barn och unga upp till 18 år.
- Medarbetare ska ha kunskap och kompetens om barns och ungas rättigheter, behov och förutsättningar. Vid behov tas hänsyn till att vissa barn kan ha sämre förutsättningar att få tillgång till sina rättigheter och om det finns brister ska dessa åtgärdas.
- Det ska finnas rutiner och arbetssätt för att möjliggöra barns och ungas delaktighet i frågor som berör dem utifrån deras ålder och förutsättningar.
- Nämnder och bolag ska utifrån sina ansvar och uppdrag ha rutiner för att agera om ett barn eller en ungdom riskerar att fara illa.
- Nämnder och bolag ska utifrån sina ansvar och uppdrag informera barn, unga och vuxna om barns och ungas rättigheter enligt barnkonventionen.
- Inför åtgärder och beslut som direkt eller indirekt berör barn och unga, på kort och lång sikt, ska barnets bästa bedömas. Barnkonsekvensanalyser ska genomföras vid behov.
- I upphandlingar som påverkar barn ska barnets bästa beaktas.

5.5.3 Nationella minoriteter och minoritetsspråk

- Sveriges nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Region Stockholm ingår i förvaltningsområde för finska, samiska och meänkieli och ska genom aktiva åtgärder stödja de nationella minoriteternas språk och kulturers fortlevnad och utveckling, med fokus på barns och ungas rätt till kulturell identitet och språk.
- I ärenden där den enskilde är part eller ställföreträdare för part, ska nämnder och bolag utifrån sina ansvar och uppdrag säkerställa att den enskildes rätt till muntlig och skriftlig kontakt på de tre förvaltningsspråken finska, samiska och meänkieli.
- Medarbetare ska ha kunskap för att omsätta de nationella minoriteternas rättigheter i praktiken.
- Insatser för att främja och skydda de nationella minoritetsspråken och minoriteternas kultur ska genomföras och verksamheter ska informera om de insatser som genomförs.
- Verksamheter som ansvarar för bidragsgivning inkluderar perspektivet nationella minoriteters rättigheter.

5.5.4 Jämställd verksamhet

- Alla användare av Region Stockholms produkter och tjänster ska få likvärdigt bemötande och tillgång till Region Stockholms produkter, tjänster och resurser utifrån behov oavsett kön. Analyser ska

genomföras för att upptäcka och åtgärda omotiverade skillnader mellan könen när det gäller bemötande och tillgång till produkter och tjänster.
- Kvinnors och mäns samt flickors och pojkars behov ska beaktas i lika hög grad och de ska ha lika stor möjlighet att påverka verksamheterna så att de motsvarar behoven oavsett kön.
- Krav som främjar jämställdhet ska ställas vid upphandling när det är relevant.

5.5.5 Synliggörande och bemötande av hbtqi-personer

- Medarbetare ska möta alla användare av Region Stockholms produkter och tjänster på ett professionellt, respektfyllt, lyhört och likvärdigt sätt, oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning.
- När det är relevant ska information och kommunikation om tjänster och produkter, såväl språkligt som bildmässigt, innefatta hbtqi-personer.
- Medarbetare ska ha relevant hbtqi-kompetens.

5.6 Region Stockholm samverkar systematiskt internt i organisationen och externt med invånare och andra aktörer på ett inkluderande sätt som är tillgängligt för alla

- Nämnder och bolag ska ta ansvar för att det finns rutiner för samverkan mellan olika professioner och med relevanta aktörer för att främja barns rätt till bästa möjliga hälsa, liksom barns och ungas delaktighet i frågor som berör dem utifrån deras ålder och förutsättningar.
- Personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att delta i utvecklings- och uppföljningsarbete. Dialog ska föras på ett sätt som är tillgängligt och ger inflytande.
- Nämnder och bolag ska inom ramen för sina ansvarsområden lyfta frågor som berör de nationella minoriteterna till samråd. Barn och unga ges förutsättningar till delaktighet i samråd i frågor som berör dem. Dialogen ska inkludera rutiner för återkoppling.

5.7 Verksamheterna är resilienta och har god beredskap för extraordinära händelser och effekter av ett förändrat klimat

- Nämnder och bolag ska säkerställa ett systematiskt säkerhetsarbete som omfattar hantering av miljö- och klimatrisker i enlighet med beslutad plan för krisberedskap.
- Nämnder och bolag ska vid upprättade av risk- och sårbarhetsanalyser beakta effekter av ett förändrat klimat samt sociala konsekvenser i kontinuitetsplanering och systematiskt beredskapsarbete.

Bilaga 1. Kriterier för utfasning av skadliga ämnen

Kriterierna nedan specificerar vilka egenskaper, ämnen och ämnesgrupper som Region Stockholm bedömer som skadliga och arbetar aktivt med att fasa ut. Kemikaliekraven måste alltid anpassas utifrån varje specifik situation. Vid behov kan ytterligare kemikaliekrav ställas.

- Ämnen klassificerade med någon av nedanstående faroangivelser och faroklasser enligt CLP-förordningen (förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar), i EU-harmoniserad klassificering (enligt bilaga VI i CLP-förordningen) eller vid egenklassificering.

Faroklass	**Faroangivelse**
Cancerogenitet	H350 och H351
Mutagenitet	H340 och H341
Reproduktionstoxicitet	H360, H361 och H362[35]
Organotoxicitet	H370 och H371
Akut toxicitet	H300[36], H310[37], H330[38], H311[39] och H331[40]
Luftvägssensibilisering	H334
Hudsensibilisering	H317
Farligt för vattenmiljön	H400, H410, H411, H412, H413
Farligt för ozonskiktet[41]	H420

- Ämnen som är, samt ämnen som potentiellt är, långlivade, bioackumulerande och toxiska (PBT) samt mycket långlivade och mycket bioackumulerande (vPvB) enligt Reach (Förordning (EG) nr 1907/2006 om Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier) bilaga XIII
- Ämnen som har sannolika allvarliga effekter på människors hälsa eller miljö enligt Reach artikel 57 f[42]
- Ämnen upptagna på vid var tid gällande version av Kandidatförteckningen, Reach artikel 59
- Ämnen upptagna på vid var tid gällande version av Begränsningsförteckningen, Reach bilaga XVII

[35] Kan skada spädbarn som ammas.
[36] Dödligt vid förtäring
[37] Dödligt vid hudkontakt
[38] Dödligt vid inandning
[39] Giftigt vid hudkontakt
[40] Giftigt vid inandning
[41] Skadar folkhälsan och miljön genom att förstöra ozonet i övre delen av atmosfären
[42] Exempelvis hormonstörande ämnen och persistenta, mobila och toxiska ämnen (PMT-ämnen)

- Ämnen upptagna på vid var tid gällande version av Chemsecs[43] SIN-lista
- Per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS) enligt vid var tid gällande version av OECDs[44] definition
- Bly-, kadmium- och kvicksilverföreningar
- Parfymämnen
- Antimikrobiella ämnen med risk för resistensutveckling

[43] The International Chemical Secretariat
[44] Organisation for Economic Co-operation and Development

Bilaga 2. Relaterade styrande och stödjande dokument

Policys

- Region Stockholms folkhälsopolicy, RS 2020-0535
- Kommunikationspolicy, LS 2016-0567.
- Integrerad ledning och styrning av Region Stockholm, RS 2020-0469, RS 2020-0740.

Riktlinjer

- Riktlinjer för investeringar RS 2021-0286.
- Riktlinjer för inköp, LS 2018-0667.
- Hållbarhetsstrategi, 2021-12-07, RS 2020-0779
- Finansiella riktlinjer RS 2020-0448
- Riktlinjer för säkerhetsarbete, säkerhet RS 2020-0782
- Riktlinjer för ekonomistyrning, RS 2021-0287.
- Riktlinjer för anti-korruption och representation, RS 2020-0266.

Strategier

- Strategi för främjande av psykisk hälsa och välbefinnande samt förebyggande av psykisk ohälsa 2022-2030, RF 2021-11-17, RS 2020-0457
- Strategi för suicidprevention, RS 2020-0469, RS 2020-0456
- Kulturstrategi för Stockholmsregionen, LS 2017-1514
- Hållbarhetsstrategi, RS 2020-0779
- Näringslivs- och tillväxtstrategi, 2021-06-08, RS 2020-0780

Program

- Regionalt trafikförsörjningsprogrammet för Stockholms län, LS 2017–0540.

Vägledningar

- Vägledning för att stärka barn och ungas rättigheter RS 2020-0350
- Vägledning Delaktighet för personer med funktionsnedsättning, RS 2021-0187.
- Vägledning nationella minoriteter och minoritetsspråk, LS 2016-524
- Tillämpningsanvisningar för bisyssla, LS 2017-1339

Uppförandekoder

- Uppförandekod för Region Stockholm, LS 2017-1198, RS 2019-0829
- Uppförandekod för leverantörer, 2013-05-28, LS 1303-0353